

# SİNEMA VE DİN EĞİTİMİ



© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak  
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN : 978-605-4036-61-5

**Kitabın Adı**

Sinema ve Din Eğitimi

**Yazarı**

Dr. Bilal Yorulmaz

**Kapak & Sayfa Tasarımı**

Nuray Yüksel

**Baskı-Cilt**

Pasifik Ofset

0212 412 17 00

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A.Ş. Organizasyonudur.

**1. Basım**

Nisan 2015

**İletişim**

Oruç Reis Mah. Giyimkent Sitesi 12.Sok. No:40-42

Esenler / İSTANBUL

www.ensarnesriyat.com.tr e-mail: ensar@ensarnesriyat.com.tr

# SİNEMA VE DİN EĞİTİMİ

DR. BİLAL YORULMAZ

## ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Kayseri’de doğdu. 2003 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi anabilim dalında “Teknoloji Destekli Din Eğitiminin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmasını 2005 yılında, “Sinema ve Din Eğitimi” adlı doktora çalışmasını 2010 yılında tamamladı. 2009-2010 eğitim-öğretim yılında ABD, Southern Methodist University’de misafir araştırmacı olarak bulundu. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında doktora sonrası araştırmalarını yürütmek üzere ABD, University of Nebraska Omaha’da görev yaptı. Sinema ve Din Eğitimi, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme, Siyer Öğretimi konularında çalışmalarını yürüten Yorulmaz, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü’nde öğretim üyesi olarak hizmet vermektedir.

## ÖNSÖZ

- Ey Muhammed! Kalk, seninle şair ve hatiplerimizle yarışacağız.
- Ben şiirle gönderilmedim. Fakat haydi getirin şiirlerinizi.

Hız. Peygamber, şairi Hassan bin Sabit ve hatibi Sabit bin Kays'ın mücadeleyi kazanmaları sonucunda Temim kabilesinin hidayetini ve velle olmuştur. Hız. Peygamber (sav) dönemin en güçlü medyası olan şiir ve hitabete ayrı bir önem vermiş ve İslam'ın yayılmasında bu güçlerden istifade etmiştir. Sonraki yıllarda dini mesajların aktarımına hat, tezhip, ebru, minyatür gibi sanatlarla devam edilmiştir. Tarih boyunca insanlara etki eden araçlar değiştikçe "değişmeyen dini mesajlar"ın sunumu da bu araçlara göre şekil almış ve etkili bir şekilde insanlara aktarılmıştır. İslam medeniyeti karşılaştığı her şeyin "bizce"sini üretmiş, Ayasofya'ya Süleymaniye ile, resme minyatür, hat, tezhib ile, tiyatroya karagöz-hacivat ile cevap vermiştir.

En son ortaya çıkan ve önceki sanatları bünyesinde barındıran, dolayısıyla en etkili mesaj taşıyıcı olan yedinci sanatta ise Ayasofya karşısında bir Süleymaniye oluşturulamamıştır. Sinemanın İslam ülkelerine gayri müslim ve azınlıklar eliyle ulaşması Müslümanların bu sanata ilgisinin çok gecikmesine sebep olmuştur. Özellikle ülkemizde sinemanın ilk yıllarında dine ve dini değerlere saygısızca yaklaşılması Müslümanların gözünde sinemayı tehlikeli bir araca çevirmiştir. Bıçağın sadece adam öldürmeyeceği, meyve de doğrayabileceği 1960'lardan sonra anlaşılmış ve milli sinemanın temelleri atılmıştır. Fakat o dönemde yaşanan yetişmiş eleman sıkıntısı günümüze kadar devam

etmiştir. Hz. İsa ile ilgili Hollywood’da yüzlerce film yapılmışken Hz. Peygamber ile ilgili sadece “Çağrı” ve diğer birkaç filmin yapılmış olması bu sıkıntının en büyük delilidir.

Sinema filmlerinin dini ve ahlaki değerleri yıkmada çok etkili bir araç olarak kullanıldığı doğrudur. Fakat sinema filmleri yıkım gücü nisbetinde etkili olan bir din eğitimi aracıdır. Bu nedenle bu etkili araçtan nasıl yararlanılacağı araştırılmalı ve din eğitiminin hizmetine sunulmalıdır.

Yukarıdaki düşüncelerden hareketle hazırlamaya başladığımız bu tezin vücut bulmasında emeği geçen bir çok insan bulunmaktadır. Bunlar arasında bir yıllık hasrete katlanan sevgili eşime, ben yurtdışındayken yerlerini yurtlarını bırakıp eşime ve çocuğuma bakan değerli anne ve babama, internet ortamında yaptığı çalışmalarından istifade etmemi sağlayan Dr. Anton Karl Kozlovic’e, ufuk açıcı fikirleriyle bana destek olan Salih Diriklik’e, kitaplarından istifade ettiğim İsam, Bridwell, Hamon ve Fondren kütüphanelerine, SMU’ya misafir araştırmacı olarak kabul edilmeme vesile olan Southern Methodist University Perkins School of Theology dekanı Prof. Dr. William B. Lawrence’e, tez yazım sürecinde değerli fikirleri ile önümü açan, tecrübelerinden istifade etmemi sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Mustafa Uzun ve Prof. Dr. H. Mahmut Çamdibi’ne, tez konusu belirlerken bir çok kişinin aksine tutucu bir tavır sergilemeyen değerli hocam Prof. Dr. M. Faruk Bayraktar’a teşekkürü bir borç bilirim.

Bilal Yorulmaz

Dallas 2010

# İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ .....	5
TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ .....	10
KISALTMALAR .....	12
Giriş .....	15
1.Araştırmanın Amaçları .....	15
2.Araştırmanın Önemi .....	15
3.Araştırmanın Yöntemi .....	16
4.Araştırmanın Varsayımları.....	18
5.Araştırmanın Sınırlılıkları .....	19
6. Araştırmanın Konusu ile İlgili Önceden Yapılmış Bazı Çalışmalar .	19

## I. Bölüm

Türkiye’de ve Dünyada Sinema Tarihine Genel Bir Bakış.....	21
1.Amerikan Sineması Tarihi .....	23
A.Sinemanın Doğuşu ve Yükselişi.....	23
B.Hollywood Filmlerinin Dünya Piyasasına Hâkim Olması .....	28
C. Hollywood’da Otosansür .....	30
D. Anti Tröst Kararı ve TV.....	35
E. Modern Gişe Filmleri Çağı .....	37
2. İran Sinema Tarihi .....	40
A Devrim Öncesi Dönem .....	40
B. Devrim Sonrası Dönem.....	46
3. Türk Sinema Tarihi.....	55
A.Osmanlı Dönemi .....	55
B. Cumhuriyet Dönemi .....	62

## II. Bölüm

Bir Eğitim Aracı Olarak Sinemanın Gücü ve Bazı Film Türlerinin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.....	109
1.Bir Eğitim Aracı Olarak Sinemanın Gücü .....	111
A.Sinemanın İnsan Psikolojisi Üzerindeki Etkisi .....	112
B.Sinemanın Toplum Üzerindeki Etkisi.....	119
2.Bazı Film Türlerinin Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi .....	129
A.Din Eğitimi Açısından Animasyon Filmler .....	130
B.Din Eğitimi Açısından Belgesel Filmler.....	132
C.Din Eğitimi Açısından Tarihi Filmler .....	133
D.Din Eğitimi Açısından Komedi Filmleri .....	134
E.Din Eğitimi Açısından Fantastik Filmler .....	136
F.Din Eğitimi Açısından Korku Filmleri .....	138

## III. Bölüm

Bir Din Eğitimi Aracı Olarak Sinemanın Yaygın Din Eğitiminde Kullanımı.....	143
1.Din Eğitimine Yardımcı Bir Araç Olarak Sinema .....	145
A.İrşad Filmleri.....	145
B.Tebliğ Filmleri.....	156
2.Din Eğitimini Engelleyen Bir Araç Olarak Sinema .....	171
A.Dindarları, Dini Kavramları ve Dini Değerleri Küçük Düşürme-Kötü Gösterme.....	171
B.Dini Çağrışımli İsimleri Hedef Alan Filmler .....	185
C.Dini Konularda Yanlış Bilgilere Yer Verme.....	195
D.Sahne Aralarında Olumsuz Mesajlar Verme .....	199
E.Bilinçaltına Yönelik Mesajlar (Subliminal Messages) Verme .....	206
F.İslâm'ı ve Müslümanları Terörle İlişkili Gösterme.....	216
G.Yeni Bir Din Oluşturmaya Çalışma .....	231



## IV. Bölüm

Bir Din Eğitimi Aracı Olarak Sinemanın Örgün Din Eğitiminde Kullanımı.....	247
1.Eğitsel Filmlerin Gelişimine Kronolojik Bir Bakış.....	249
2.Örgün Din Eğitiminde Film Kullanımının Faydaları .....	251
3.Örgün Din Eğitiminde Film Kullanımının Sınırlılıkları ve Muhtemel Sakıncaları .....	254
4. Örgün Din Eğitiminde (Özellikle DKAB Derslerinde) Film Kullanırken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler .....	256
5. Örgün Din Eğitiminde Film Kullanırken Yapılabilecek Etkinlikler ..	259
A. Çalışma Kağıtları: .....	259
B. Tartışma: .....	260
C. Not Tutma: .....	260
D. Empati Kurma: .....	260
E. Karakter Tahlili: .....	260
F. Film Karşılaştırmaları: .....	260
G. Film-Kitap / Konu Karşılaştırması: .....	260
H. Görüntü Tanımlama Etkinliği: .....	261
I. Hikaye Tamamlama: .....	261
İ. Drama: .....	261
J. Film Köşesi Oluşturma: .....	261
K. Film Yapma: .....	261
6. Filmlerin Örgün Din Eğitiminde Kullanım Şekilleri .....	262
A.DKAB Dersinde Tamamı Kullanılabilecek Filmler .....	262
B. Bazı Sahneleri Kullanılabilecek Filmler .....	265
7. Ünitelere Göre DKAB Dersinde Kullanılabilecek Film Listesi.....	268
8. Film Değerlendirme Formu.....	279
9. Örnek Ders Etkinlikleri .....	283
A.Değerlendirme soruları: .....	283
B.Bulmaca: .....	284
C.Drama Çalışması: .....	285

D.Karakter Analizi: .....	286
E.Görüntü Tanımlama: .....	287
F.Hikaye Tamamlama: .....	288
Sonuç.....	289
KAYNAKÇA .....	297

## TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

### TABLolar

	<b>Sayfa No.</b>
Tablo 1: Türkiye’de Kütüphanelere Kayıtlı Üye Sayıları .....	120
Tablo 2: Türkiye’de En Çok İzlenen Filmler ve Seyirci Sayıları .....	122
Tablo 3: Türkiye’deki Sinemalarda Gösterilen Filmlerin Toplam Seyirci Sayıları .....	123
Tablo 4: Polat İsmi Verilen Bebeklerin Yıllara Göre Dağılımı.....	127
Tablo 5: Şaban İsmi Verilen Bebeklerin Yıllara Göre Dağılımı .....	149
Tablo 6: Yıllara Göre Şaban Olan İsmi Mahkeme Kararıyla Değiştirenler.....	152
Tablo 7: Ünitelere Göre DKAB Dersinde Kullanılabilecek Filmler ve İlgili Sahneleri .....	224

### ŞEKİLLER

	<b>Sayfa No.</b>
Şekil 1: <i>Horton Hears A Who</i> Filmindeki Horton İle Kanguru’nun Tartıştığı Sahneden Bir Görüntü .....	162
Şekil 2: <i>Horton Hears A Who</i> Filmindeki Kapanış Sahnesinden Bir Görüntü .....	166
Şekil 3: Reng-i Huda Filmindeki Muhammed’in Allah’ı Aradığı Çeşitli Sahnelerden Görüntüler .....	169

Şekil 4: Reng-i Huda Filminin Kapanış Sahnesi .....	171
Şekil 5: Takva Filmi Açılış Sekansından Bir Görüntü .....	179
Şekil 6: Beş Vakit Filmindeki Sabah Ezanının Okunduğu Sahneden Bir Görüntü .....	195
Şekil 7: Crank Filmindeki Müslümanlarla Terörü Özdeşleştiren Sahneden Bir Görüntü .....	199
Şekil 8: Wild At Heart Filminde Üzerinde Allah Lafzı Bulunan Yüzük 202	
Şekil 9: "The Silence Of The Lambs" Filminin Posteri.....	212
Şekil 10: The Lion King Filmindeki Bilinçaltı Mesaj .....	212
Şekil 11: X-Men Filmindeki Sex Yazıları .....	213

**KISALTMALAR**

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
age	Adı geçen eser
agb	Adı geçen bildiri
agm	Adı geçen makale
agr	Adı geçen röportaj
as	Aleyhisselam
agt	Adı geçen tez
BBC	British Broadcasting Corporation
C.	Cilt
CD	compact Disc
CIA	Central Intelligence Agency
çev.	Çeviren
DKAB	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
DVD	Digital Video Disk
EBE	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Ed.	Editör
FBE	Fen Bilimleri Enstitüsü
FBI	Federal Bureau Of Investigation
Hz.	Hazreti
İmdb	Internet Movie Database
md.	Madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
MPPDA	Motion Pictures Producers and Distributors of America
OAE	Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü
PCA	Production Code Administration

ra.	Radıyallahu anh
RKO	Radio-Keith-Orpheum
röp	Röportaj
s.	Sayfa
sav	Sallallahu aleyhi ve selem
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SRC	Studio Relations Committe
sy.	Sayı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
tv.	Televizyon
vb.	Ve benzeri
VCD	Video Compact Disc
vd.	Ve diğerleri
WASP	White, Anglo Sakson, Protestant



# Giriş

## 1. Araştırmanın Amaçları

Araştırmanın amaçlarını şöylece sıralamak mümkündür.

1. Sinema filmlerinin bir din eğitimi materyali olarak örgün eğitimde nasıl kullanılabilceğini ortaya koymak.
2. Sinema filmlerinin bir yaygın din eğitimi aracı olarak nasıl kullanılabilceğini belirlemek.
3. Sinemanın hangi yollarla din eğitimini engelleyen, zorlaştıran bir araç olarak kullanılabilceğini tespit etmek.
4. Sinemanın insan ve toplum üzerindeki etki gücünü incelemek.
5. Din eğitimi açısından filmlerin nasıl anlaşılıp yorumlanabileceğini örneklemek.
6. Hollywood, İran ve Türk sinema tarihini ve bunlara ait filmleri din eğitimi açısından tahlil etmek.

## 2. Araştırmanın Önemi

Din eğitimi sadece bilgiye dayanan bir enformasyon süreci değildir. Dini bir bilgi öğretilirken, dini bir tutum ve davranış kazandırılmaya çalışılırken kişiye sevgiyle yaklaşılmalı, kolaylaştırma yolu tercih edilmelidir. Din eğitimcisine düşen vazife muhataplarına sevgiyle

yaklaşması, onların ilgilerini çekecek öğretim yolları bulmasıdır. İşte bu ilgi çekici yollardan biri de sinema filmleridir.

Sinemanın din eğitimi açısından değerinin farkına ilk yıllardan itibaren varan Avrupa ve Amerika’da din eğitiminde filmlerin kullanımı ile ilgili aşağıdaki çalışmalar yapılmaktadır.

1. New York Üniversitesine bağlı “The Center For Religion and Media” gibi üniversitelere bağlı araştırma merkezleri kurulmuştur.
2. Sinema ve din alanında Journal of Religion and Film gibi akademik dergiler yayınlanmaktadır.
3. (www.filmeducation.org) gibi web siteleri açılmıştır.
4. Çok sayıda yüksek lisans, doktora tezi ve makale.<sup>1</sup> yazılarak akademik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.
5. Üniversitelerde “Din ve Film” gibi dersler okutulmaktadır.<sup>2</sup>
6. İslâm, Hristiyanlık, Budizm gibi dinlerin öğretiminde filmlerden faydalanma yolları araştırılmaktadır.<sup>3</sup>

Batıda sinema tarihinin ilk yıllarından itibaren filmlerin eğitimde kullanımıyla ilgili çalışmalar yapılmasına rağmen ülkemizde şimdiye kadar bu alanda özellikle de din eğitimi alanında çok az sayıda çalışma görülmektedir.

Bu sebeple çalışmamız, sinema filmlerinin din eğitiminde olumlu ve olumsuz yönleriyle etkin bir araç olarak kullanılabilmesini inceleyen Türkiye’deki ilk çalışmalardan olması bakımından önemlidir.

### 3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada görsel ve yazılı tarama modelinin esas alındığı bir yöntem uygulanarak üç grup veriye ulaşılması hedeflenmektedir.

1. Sinemayla ilgili metinler.
2. Din eğitimi ile ilgili metinler.
3. Filmler.

1 Jolyon Mitchell-S. Brent Plate, *The Religion and Film Reader*, Routledge Publishing, New York 2007, s. 2.

2 Gregory J. Watkins, *Teaching Religion And Film*, Oxford University Press, New York 2008, s. 17-54.

3 Gregory J. Watkins, age, s. 57-153.